

Onderzoek beschermde soorten Wnb Koninginneweg te Zuid-Beijerland

Rapport
Auteur
Opdrachtgevers

Datum

2017-05
S.D. Elzerman
Dhr. Hendrik de Heer &
dhr. Bas Luijendijk
1 november 2017

Onderzoek beschermde soorten Wnb Koninginneweg te Zuid-Beijerland

Status uitgave	Definitief
Rapport nr.	2017-05
Auteur	Sander D. Elzerman
Datum uitgave	1 november 2017
Projectnr.	2017013
Opdrachtgever	Dhr. H. de Heer & Stal ambachtsherenhuis B.V.
Contactpersonen	Dhr. Hendrik de Heer & dhr. Bas Luijendijk
Foto's voorzijde	Overzicht plangebied (26-04-2017)
Foto's	Sander Elzerman
Kaartmateriaal	©OpenStreetMap-auteurs, 2017

© Elzerman Ecologisch Advies
Leeuwerik 20
3299 BZ Maasdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende. Elzerman Ecologisch Advies kan door de opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.

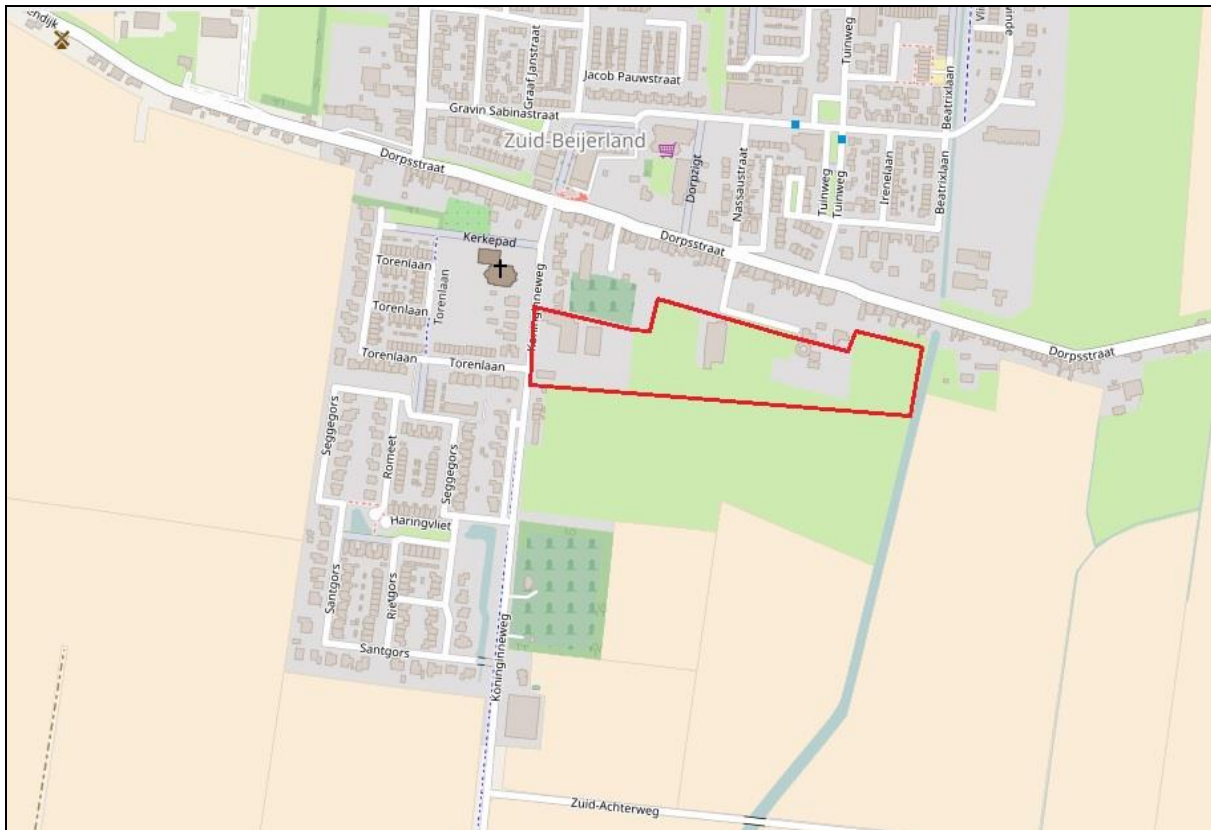
Inhoud

1	Aanleiding	4
2	Wet- en regelgeving	4
3	Beschrijving plangebied	6
4	Methodiek	8
4.1	Verkennend veldbezoek	8
4.2	Huismusonderzoek	8
4.3	Vleermuisonderzoek	8
5	Resultaten	9
5.1	Vogels	9
5.2	Zoogdieren	10
5.3	Overige beschermde soorten	11
6	Conclusies en aanbevelingen	13
	Literatuur	14

1 Aanleiding

Voor de herontwikkeling van een plangebied aan de Koninginneweg in Zuid-Beijerland is een onderzoek naar beschermde flora en fauna nodig (Figuur 1). Het huidige agrarische erf met enkele schuren, opslagruimtes en een manege zal plaatsmaken voor nieuwbouw. Het terrein heeft een omvang van ca. 2,5 ha. en wordt ingericht als woonerf met vrijstaande woningen. Het plangebied ligt in de gemeente Korendijk, provincie Zuid-Holland.

Vanwege het feit dat de ruimtelijke ontwikkeling effect kan hebben op beschermde soorten is een flora en fauna onderzoek verricht. Hierbij is de aanwezigheid van beschermde soorten van de Wet natuurbescherming in kaart gebracht. De bevindingen kunnen aanleiding vormen voor het treffen van beschermingsmaatregelen en/of aanvragen van een ontheffing bij de provincie Zuid-Holland.

Figuur 1. Het plangebied aan de Koninginneweg in Zuid-Beijerland is aangegeven met een rood kader.

2 Wet- en regelgeving

Dit onderzoek richt zich op de beschermde soorten uit de Wet natuurbescherming. Deze wet heeft per 1 januari 2017 de Flora- en faunawet, Boswet en Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. Hieronder is een overzicht gegeven van de Zorgplicht en verbodsbepalingen in de nieuwe wet.

De Wnb verschilt van de oude wetten in de formulering van de Algemene Zorgplicht en de verbodsbepalingen. Daarnaast verschilt de lijst van beschermde soorten dieren en planten van de Flora- en faunawet.

Algemene Zorgplicht (Art. 1.11)

In beginsel zijn alle in Nederland in het wild levende dieren en planten beschermd. De bescherming wordt vormgegeven door verbodsbepalingen en een Algemene Zorgplicht. De Wnb richt zich op de bescherming van soorten en gebieden. Echter, de intrinsieke waarde van elk individueel dier en plant wordt wel erkend. Mensen mogen hier dus niet onzorgvuldig mee omgaan. Vanuit deze gedachte is de Zorgplicht opgesteld:

- Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
- De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

De Zorgplicht is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Verbodsbepalingen (Art. 3.1 t/m 3.10)

De bescherming van planten en dieren is gebaseerd op het 'Nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen, dat in principe werkzaamheden of ruimtelijke ontwikkelingen geen negatief effect mogen hebben op beschermde flora en fauna, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan.

Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen reguliere werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkelingen. Wanneer de activiteiten geen negatief effect hebben op de flora en fauna dan is geen ontheffing nodig. In veel gevallen is dat echter moeilijk vooraf te bepalen. Daarom wordt vaak vooraf het voorkomen van beschermde soorten in kaart gebracht door een ecologisch adviseur. Hiermee wordt niet alleen de aanwezigheid van een soort binnen het plangebied bepaald, maar ook het gebiedsgebruik en daarmee het effect van de activiteiten.

In de Wnb zijn de verbodsbepalingen gekoppeld aan de verschillende beschermde soorten vanuit de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en internationale verdragen. De verbodsbepalingen, die in het kader van een flora en fauna quickscan van belang zijn, worden besproken in Artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb:

Artikel	Verbodsbepalingen
3.1	Het is verboden opzettelijk in het wild levende vogels te doden, te vangen en te verstoren. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, beschadigen, weg te nemen, rapen en onder zicht te hebben. <i>(Soorten genoemd in de Vogelrichtlijn)</i>
3.5	Het is verboden in het wild levende dieren in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen, te verstoren. Het is verboden eieren van dieren opzettelijk te vernielen of te rapen. Het is verboden de voortplantingsplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen. Het is verboden planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. <i>(Soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn)</i>
3.10	Het is verboden in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers opzettelijk te doden, te vangen, de vaste verblijf- en rustplaatsen te beschadigen of te vernielen. Het is verboden vaatplanten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen, of te vernielen. <i>(Aangewezen soorten in de bijlage, onderdeel A & B van de Wet Natuurbescherming)</i>

De Wnb deelt beschermde flora en fauna in drie groepen in:

- Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels (Vogelrichtlijn).
- Alle internationaal beschermde flora en fauna (die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn).
- Alle nationaal beschermde flora en fauna (die genoemd zijn in Bijlage A & B van Wnb).

- Bij de laatste twee punten gaat het om de bescherming van verschillende inheemse soorten vogels, zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers, sporenplanten en vaatplanten in Nederland.

De drie gedefinieerde groepen hebben hetzelfde beschermingsniveau in de Wnb. Het is noodzakelijk om voor alle ruimtelijke ontwikkelingen en werkzaamheden een ontheffing aan te vragen indien beschermde flora en/of fauna in het plangebied aangetroffen of aangetoond is.

Vogels

Alle in Nederland voorkomende vogelsoorten worden in beginsel gelijkwaardig beschermd. Het is in het algemeen verboden om vogels te doden, te verontrusten, hun nesten en vaste rust- en verblijfplaatsen te verstoren. In de praktijk gaat het met name om werkzaamheden gedurende het broedseizoen. Buiten het broedseizoen zullen veel activiteiten minder problemen geven voor de meeste vogelsoorten. Uitzondering hierop vormt een selectie aan vogelsoorten die jaarronde bescherming genieten (Ministerie van LNV, 2009). De nesten van deze soorten mogen ook buiten het broedseizoen niet verstoord worden. De jaarrond beschermde vogelsoorten zijn ingedeeld in vijf categorieën. Voor de soorten uit de vijfde categorie geldt alleen onder specifieke omstandigheden een ontheffingsplicht. Deze lijst is samengesteld onder de voormalige Flora- en faunawet, maar blijft (voorlopig) van toepassing binnen de huidige natuurwetgeving.

Voortplantings-, vaste rust- en verblijfplaatsen dieren

Naast de dieren zelf worden ook hun voortplantings-, vaste rust- en verblijfplaatsen beschermd. Onder een voortplantingsplaats wordt niet alleen een nest van een vogel of kolonieverblijf voor vleermuizen verstaan, maar ook de functionele omgeving. Sommige faunasoorten zijn zeer kritisch wat betreft hun foerageerplek of slaapplek. Zij stellen specifieke eisen aan het leefmilieu en kunnen ook moeilijk overschakelen op een veranderde situatie. Indien werkzaamheden invloed hebben op vaste rust- en verblijfplaatsen dient een ontheffing te worden aangevraagd.

Vrijstellingsregeling van de verboden

Voor internationaal en nationaal beschermde soorten geldt in sommige gevallen een algemene vrijstelling voor werkzaamheden. Iedere provincie heeft apart bepaald welke flora en fauna valt onder deze vrijstellingsregeling (Provinciale Staten van Zuid-Holland, 2016). De vrijstelling geldt voor de volgende werkzaamheden:

- De ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- Bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- Bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- Bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied.

Vallen de activiteiten onder één van deze noemers dan is de vrijstellingsregeling van de verbodsbepalingen van de Wnb van toepassing. Als geen sprake is van dit type werkzaamheden dan is toch een ontheffingsaanvraag nodig. De Algemene Zorgplicht blijft in alle gevallen wel van kracht.

3 Beschrijving plangebied

Het plangebied ligt ten zuiden van de Dorpsstraat en oosten van de Koninginneweg in Zuid-Beijerland, gemeente Korendijk. De beoogde bouwlocatie bestaat uit een agrarisch erf met graspercelen. Op het erf staan een woonhuis, enkele schuren, opslagruimtes en een manege.

Langs de Koninginneweg staat een woonhuis waarvan de buitenzijde ten tijde van het onderzoek werd opgeknapt (Figuur 2). De woning bestaat uit twee verdiepingen met een vliering. Het mansardedak is voorzien van zwartglanzende dakpannen. De bakstenen buitenmuren zijn wit geverfd. Rondom zijn ramen met houten kozijnen aanwezig. Achter de woning ligt een verhard terras met gazon. De tuin ligt beschut achter een haag langs de straat. Het plan is om de woning te behouden. Op het erf staan nog twee schuren. De zuidelijke, kleine schuur verkeert in slechte staat (Figuur 4). Dit gebouw is ontdaan van de kap. Aan de voorzijde is het permanent open.

Ten oosten van de woning bevindt zich een grote schuur. Het is opgebouwd uit enkelsteens metselwerk met een golfplaten zadeldak (Figuur 3). Alle ramen zijn in tact en permanent gesloten. Ook de roldeur is vaak gesloten in verband met het risico op inbraak (*pers. med. initiatiefnemer*). De beide schuren worden nog gebruikt voor de opslag van materialen en machines. Naast de grote schuur stond voorheen een andere schuur, maar deze is vanwege instortingsgevaar en asbestsanering verwijderd (Figuur 7).

Figuur 2. Het woonhuis aan de Koninginneweg blijft in de nieuwbouwplannen staan.

Figuur 3. De grote schuur centraal in het plangebied.

In het oostelijke deel van het plangebied ligt een manegehal (Figuur 5). Dit gebouw bestaat geheel uit staalplaten. Een deel van het terrein is verhard. Verder bestaat het uit (verruigd) grasland met enkele bergen puin. Ten noorden van het plangebied ligt de lintbebouwing van de Dorpsstraat met een kleine begraafplaats en boomgaard. Langs de zuidrand van het terrein loopt een greppel, die het plangebied scheidt van de graslanden en akkers.

Figuur 4. De kleine schuur in de zuidwesthoek van het plangebied.

Figuur 5. Overzicht van de manegehal in het oostelijke deel van het plangebied.

De tweede grote schuur, die eerder in het plangebied aanwezig was, is op last van de gemeente in verband met de aanwezigheid van asbest en instortingsgevaar gesaneerd. Hierbij is Elzerman Ecologisch Advies niet betrokken geweest.

4 Methodiek

Op basis van een eerste veldbezoek is een inschatting gemaakt van de beschermde soorten flora en fauna die mogelijk in het plangebied aanwezig zijn. Vervolgens zijn de soorten, waarvan het voorkomen vermoed werd, middels soortgericht onderzoek in kaart gebracht.

4.1 Verkennend veldbezoek

De actuele mogelijkheden voor beschermde soorten zijn ingeschat op basis van een verkennend veldbezoek en literatuurgegevens. Een bureaustudie van openbare bronnen met actuele verspreidingsgegevens van beschermde soorten levert een beeld op van te verwachten soorten. Bij het verkennende veldbezoek is vervolgens gekeken naar het biotoop en de lokale mogelijkheden voor deze natuurwaarden.

Het verkennende veldbezoek is op 26 april 2017 uitgevoerd. Daarbij werd vastgesteld dat nader onderzoek verricht moest worden naar het gebiedsgebruik door Huismussen *Passer domesticus* en vleermuizen.

4.2 Huismusonderzoek

Het onderzoek naar de Huismus is uitgevoerd op basis van twee inventarisatierondes (Tabel 1). Het onderzoek was voornamelijk gericht op nesten, maar ook vaste rust- en verblijfplaatsen. De nesten en rustplaatsen van de Huismus zijn jaarrond beschermd. Tijdens beide inventarisatierondes is het gehele plangebied lopend doorkruist. Met behulp van een verrekijker (Swarovski EL10x50) zijn de aanwezige Huismussen op het terrein en directe omgeving bekeken. Per individu zijn zoveel mogelijk gegevens over het gedrag, geslacht en leeftijd bepaald. De waarnemingen zijn na afloop geïnterpreteerd volgens de landelijke broedcodes voor broedvogelonderzoek (Vergeer *et al.*, 2016). De inventarisatie is volgens de richtlijnen van de Soortenstandaard uitgevoerd (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014). In het Soortenstandaard zijn de landelijke richtlijnen voor ecologisch onderzoek opgenomen. Het document is opgesteld onder de voormalige Flora- en faunawet. Gezien het feit dat deze wet per 1 januari 2017 opgegaan in de Wet natuurbescherming is in juli 2017 de Soortenstandaard vervangen door het Kennisdocument (BIJ12, 2017). De voorgeschreven onderzoeksmethode is echter niet veranderd. Daarmee voldoet het uitgevoerde onderzoek ook onder de nieuwe richtlijnen.

4.3 Vleermuisonderzoek

Voor vleermuizen is het van belang om te onderzoeken welke functie(s) het plangebied heeft. Naast de verblijfplaatsen zijn ook vaste vliegroutes en essentiële foerageergebieden beschermde gebiedsfuncties binnen de Wet natuurbescherming. Om dit effectief te onderzoeken is het Vleermuisprotocol ontwikkeld (Vleermuisvakberaad NGB & Zoogdiervereniging, 2017). Het onderzoek richtte zich op basis van de resultaten uit de quickscan op de volgende gebiedsfuncties:

- *Kraamkolonie en zomerverblijfplaats*
De kraamkolonie vormt de plek waar de jongen worden geboren en opgroeien. De vrouwtjes zorgen voor de jongen. In het voorjaar en de zomer zonderen mannetjes en vleermuizen zonder jongen zich af in aparte zomerverblijfplaatsen. De veldbezoeken voor deze verblijfplaatsen zijn uitgevoerd tussen 15 mei en 15 juli. Hierbij zijn twee bezoeken uitgevoerd, waarvan één tijdens de kraamtijd. Eén inventarisatieronde is uitgevoerd vanaf zonsondergang. Het tweede bezoek is in de periode voor zonsopkomst verricht.
- *Paarverblijfplaats*
In het najaar is de paartijd van vleermuizen. Een paarverblijf kan zich op een andere locatie bevinden dan het zomerverblijf. Om vast te kunnen stellen of het plangebied deze functionaliteit herbergt zijn de gebouwen onderzocht op basis van twee veldbezoeken in de periode 15 augustus – 1 oktober. De bezoeken hebben plaatsgevonden na zonsondergang.

- *Essentieel foerageergebied*
Tijdens alle bezoeken zijn alle aanwezige vleermuizen genoteerd. Daarbij is per individu genoteerd welk gedrag het dier vertoonde. Op deze manier wordt een beeld verkregen van de waarde als foerageergebied. De waarnemingen zijn beoordeeld in relatie tot de omgeving van het terrein. Middels een gebiedsanalyse is beoordeeld of het plangebied een essentiële functie heeft voor het foerageren.
- *Vliegroutes*
Deze functie is in kaart gebracht tijdens alle bezoeken in de periode 15 april – 15 oktober. Bij elk veldbezoek zijn passerende vleermuizen ingetekend met de vliegrichting.

De inventarisaties zijn lopend uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240x) en zaklamp (Petzl). In sommige gevallen zijn geluidsopnames gebruikt voor een nadere determinatie. De opnames (m.b.v. Olympus LS-11 recorder) zijn met het computerprogramma BatSound (versie 4.01, Petterson Elektronik AB) geanalyseerd. Bij ieder bezoek zijn alle waargenomen vleermuizen ingetekend op een kaart van het plangebied. Waar mogelijk zijn gegevens over de soort en het gedrag genoteerd.

Tabel 1. Datum, weersomstandigheden, tijdsperiode en doel per veldbezoek aan het plangebied.

Datum	Bewolgingsgraad	Temperatuur	Wind	Tijd	Doel
26-04-2017	4/8	7 °C	2 NW	10:00-11:40	Huismussen
15-05-2017	1/8	14 °C	2-3 ZW	09:50-10:50	Huismussen
23-05-2017	3/8	16 °C	2 W	21:30-23:30	Vleermuizen
27-06-2017	4/8	13 °C	2 O	03:00-05:00	Vleermuizen
22-08-2017	6/8	17 °C	2 O	21:30-23:30	Vleermuizen
12-09-2017	4/8	14 °C	4 ZW	23:00-01:00	Vleermuizen

5 Resultaten

De resultaten van het flora en fauna onderzoek worden per soortgroep behandeld.

5.1 Vogels

De voornaamste broedgelegenheid in het plangebied wordt geboden in de gebouwen en struiken. Van de selectie aan jaarrond beschermde soorten is het plangebied alleen geschikt voor de Huismus. Andere soorten, die gebouwen als broedplaats gebruiken, konden bij het verkennende veldbezoek worden uitgesloten. Het dakvlak van de woning is alleen toegankelijk via de regengoot. Het dak is bovendien te laag voor een Gierzwaluw *Apus apus*. Het golfplaten dak van de grote schuur midden in het gebied en de manegehal hebben geen openingen die toegang bieden tot de binnenruimte. Bij de kleine schuur in het zuidwesten van het terrein is geen dak meer aanwezig. Tijdens het onderzoek zijn geen Gierzwaluwen waargenomen, die binding vertoonden met het plangebied. Een andere soort, die vaak op agrarische erven in de Hoeksche Waard voorkomt is de Kerkuil *Tyto alba* (Luitwieler *et al.*, 1999). De huidige gebouwen in het plangebied zijn ongeschikt voor deze soort. De grote schuur is permanent gesloten, de woning heeft geen geschikte openingen, de kleine schuur is te open en in de manege ontbreken geschikte nestplekken.

Het gebiedsgebruik van Huismussen is nader onderzocht. Hieruit blijkt het plangebied voornamelijk gebruikt te worden om te foerageren en als schuilplek. In de struiken langs de Koninginneweg komen Huismussen bijeen uit de broedkolonie van de omringende straten (Figuur 6). Er zijn geen Huismussen op de gebouwen in het plangebied waargenomen.

In de directe omgeving van het plangebied zijn nestplaatsen vastgesteld bij de Eendrachtserkerk en verschillende woningen langs de Torenlaan. Op het dak van de kerk zijn tenminste vier nestplaatsen vastgesteld. De struiken in het plangebied worden vooral buiten het broedseizoen gebruikt als verzamelplek. Het vormt niet de enige plek waar de mussen bijeenkomen, want ook enkele hagen in de woonwijk hebben die functie.

Buiten de jaarrond beschermde soorten zijn nog enkele broedvogels waargenomen. In de struiken langs de Koninginneweg zijn territorium indicerende waarnemingen gedaan van Turkse tortel *Streptopelia decaocto*, Merel *Turdus merula*, Tuinfluiter *Sylvia borin* en Groenling *Chloris chloris*. Naast het kleine schuurtje heeft waarschijnlijk een Kleine karekiet *Acrocephalus scirpaceus* in de rietkraag of het struweel gebroed. De nesten van alle inheemse vogels in Nederland zijn gedurende de broedtijd beschermd.

Figuur 6. De struiken bij de woning langs de Koninginneweg worden gebruikt als rust- en schuilplek door Huismussen.

Figuur 7. Op de plek waar voorheen een schuur stond liggen anno 2017 alleen nog de fundamenteen.

5.2 Zoogdieren

Op agrarische erven in de Hoeksche Waard kunnen verschillende soorten zoogdieren worden aangetroffen (Broekhuizen *et al.*, 2016). Bij het veldonderzoek zijn een Haas *Lepus europaeus*, Mol *Talpa europaea* en vleermuizen waargenomen. Een Haas liep op 27 juni in het plangebied en in het grasland zijn enkele molshopen gevonden. Voor kleine marterachtigen biedt het terrein weinig mogelijkheden, omdat dekking grotendeels ontbreekt. Het is niet echter uitgesloten dat deze dieren hier voorkomen. Hetzelfde geldt voor verschillende algemeen voorkomende muizen. Al deze soorten staan op de provinciale vrijstellingslijst (Provinciale Staten van Zuid-Holland, 2016). Ze zijn vrijgesteld van een ontheffing, maar de Zorgplicht is wel van toepassing.

Van de strikt beschermde soorten werd het plangebied alleen geschikt geacht voor vleermuizen. In de periode van mei tot en met september 2017 is een vleermuisonderzoek uitgevoerd. Bij alle inventarisatierondes zijn vleermuizen waargenomen (Figuur 8). Het betroffen steeds kleine aantallen. Er zijn twee verschillende soorten vleermuizen waargenomen, te weten Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*.

Verblijfplaatsen

Gedurende het gehele jaar zijn geen aanwijzingen gevonden voor een verblijfplaats in het plangebied. Gedrag dat wijst op de aanwezigheid van een verblijf, zoals het zwermen voor de ingang van een verblijfplaats of baltsen nabij een paarverblijf, is geen enkele keer waargenomen.

De verblijfplaatsen bleken zich te bevinden in de woningen aan de Torenlaan. In het voorjaar is een kraamkolonie van Gewone dwergvleermuizen bij Torenlaan 13 vastgesteld op basis van zwermende exemplaren voor de ingang en roepende jongen. Bij de Torenlaan 4 bevond zich een zomerverblijf van tenminste twee Gewone dwergvleermuizen. Gedurende het najaar waren op veel plekken langs de Torenlaan vleermuizen aan het baltsen. Op vijf woningen waren Ruige dwergvleermuizen aan het baltsen vanaf hun paarverblijven. Gewone dwergvleermuizen maken baltsvluchten om hun territorium af te bakenen. In totaal zijn zes territoria vastgesteld. Het paarverblijf ligt binnen het territorium (Sachteleben & von Helversen, 2006).

Foerageren

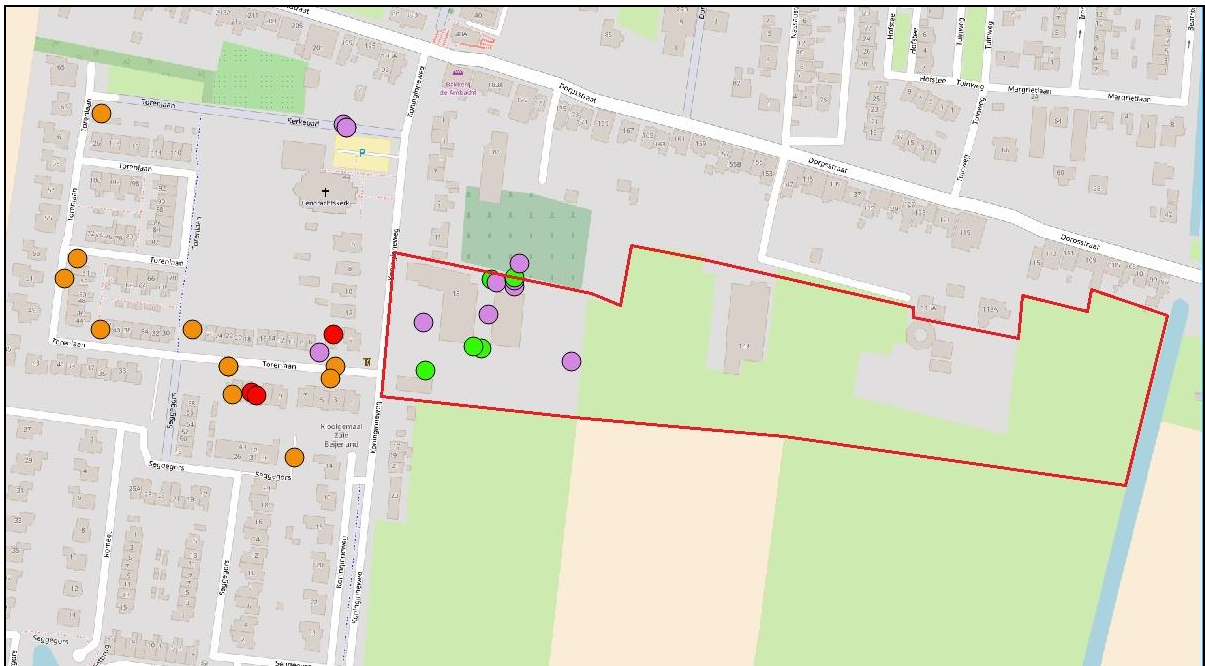
Het plangebied wordt door een beperkt aantal vleermuizen gebruikt als jachtterrein. In alle gevallen waren het Gewone dwergvleermuizen. Ze vlogen voornamelijk langs de noordrand van het plangebied. De achtertuinen, begraafplaats en boomgaard buiten het plangebied hadden een grotere waarde voor de vleermuizen. Voor de kraamkolonie en andere verblijfplaatsen langs de Torenlaan heeft het plangebied geen essentiële waarde om te foerageren. In het najaar arriveren de Ruige dwergvleermuizen en bezetten paarverblijfplaatsen. Opvallend genoeg nam daarmee niet het aantal foeragerende exemplaren in het plangebied toe. Dit wijst erop dat ze elders op insecten jagen.

Vaste vliegroute

De belangrijkste vliegbewegingen van vleermuizen waren Gewone dwergvleermuizen, die vanuit hun verblijfplaatsen langs de Torenlaan naar de begraafplaats en achtertuinen van de Dorpsstraat vlogen. Hierbij volgden ze geen vaste route. Ze vlogen willekeurig door het open landschap in het plangebied. Vaak verplaatsten ze zich foeragerend door het gebied.

Conclusies

Het plangebied wordt hoofdzakelijk gebruikt om te foerageren. Vleermuizen komen vanuit verblijfplaatsen uit de Torenlaan naar het plangebied en de tuinen ten noorden ervan om te foerageren. Het gaat hierbij vrijwel uitsluitend om Gewone dwergvleermuizen. De Ruige dwergvleermuizen, die in het najaar enkele paarverblijven bezetten langs de Torenlaan, foerageren elders. Van een essentieel foerageergebied is binnen het plangebied geen sprake. In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. Vaste vliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied zijn evenmin aanwezig binnen het plangebied.

Figuur 8. Overzicht van de waarnemingen tijdens het vleermuisonderzoek 2017. Rood = verblijfplaats; Oranje = baltsend ex.; paars = foeragerend ex.; groen = overvliegend ex.

5.3 Overige beschermde soorten

Het plangebied bestaat uit een agrarisch erf met verharding en graslanden. Het westelijke deel bij de woning wordt regelmatig gemaaid en onderhouden als een gazon. Verder oostelijk liggen graslanden die worden gedomineerd door Engels raaigras *Lolium perenne*. Op sommige plekken is verruiging opgetreden met Grote brandnetels *Urtica dioica*, Witte dovenetel *Lamium album*, zuring *Rumex spec.* en Fluitenkruid *Anthriscus sylvestris*. Het kenmerkt een zeer voedselrijke situatie waar kritische, beschermde soorten zich niet thuis voelen (Van der Meijden, 2005). Op het braakliggende perceel van de voormalige schuur en tussen de puihopen groeien enkele pioniersoorten (Figuur 7). Op de muren

van de gebouwen groeien geen planten. Binnen het plangebied zijn geen potentiële groeiplaatsen voor beschermde soorten gevonden.

Langs de zuidrand van het plangebied ligt een greppel met Riet *Phragmites australis* en ruigtekruiden. Hier kunnen amfibieën van de provinciale vrijstellingslijst voorkomen, zoals Bruine kikker *Rana temporaria* en Gewone pad *Bufo bufo*. De strikt beschermde Rugstreepad kan worden uitgesloten, omdat de soort niet in de Hoeksche Waard voorkomt (Creemers & van Delft, 2009). Daarnaast kunnen hier mogelijk enkele vissen leven. Het was echter niet duidelijk of de greppels het gehele jaar gevuld zijn met water. Voor de amfibieën en vissen geldt de Zorgplicht.

De overige strikt beschermde soorten kunnen worden uitgesloten op basis van het biotoop en/of hun verspreidingsgebied.

6 Conclusies en aanbevelingen

Er zijn plannen voor nieuwbouwwoningen in een plangebied aan de Koninginneweg te Zuid-Beijerland. Het plangebied in de gemeente Koendijk, provincie Zuid-Holland, bestaat momenteel uit een agrarisch erf. De bebouwing op het terrein bestond bij aanvang van het onderzoek uit een woning, grote schuur die geheel gesloten is, een kleine open schuur en een manegehal. De ruimtelijke ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten op beschermde soorten van de Wet natuurbescherming. Daarom is een flora en fauna onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van deze soorten. Het onderzoek bestond uit een literatuurstudie gevolgd door een verkennend veldbezoek. Op basis van deze bevindingen zijn soortgerichte inventarisaties naar Huismussen en vleermuizen uitgevoerd.

Binnen het plangebied zijn geen nesten van jaarrond beschermde vogels aangetroffen. Speciale aandacht is besteed aan de Huismus. Het nest en de vaste rustplaatsen zijn jaarrond beschermd. Ten westen van het plangebied broeden enkele Huismussen, waarvan een aantal exemplaren de struiken bij de woning in het plangebied gebruiken als vaste rustplaats. In de struiken broeden ook enkele zangvogels. De nesten van deze soorten zijn beschermd gedurende de broedtijd.

Op voorhand kon niet geheel worden uitgesloten dat één van de gebouwen in het westelijke deel van het terrein als verblijfplaats door vleermuizen gebruikt werd. Uit het vleermuisonderzoek, dat conform het Vleermuisprotocol (Vleermuisvakberaad NGB & Zoogdiervereniging, 2017) is uitgevoerd, bleek het plangebied alleen als foerageergebied gebruikt te worden. Het ging hierbij om een beperkte aantal exemplaren, terwijl langs de Torenlaan gedurende het hele jaar een populatie Gewone dwergvleermuizen huist. Buiten het plangebied zijn dus blijkbaar betere foerageermogelijkheden. Verblijfplaatsen binnen het plangebied zijn niet aanwezig. Er loopt evenmin een vaste vliegroute door het gebied.

De beschermde soorten van de overige soortgroepen zijn niet aangetroffen of geschikt leefgebied ontbreekt.

Voor het nieuwbouwproject is geen ontheffing vereist. Het dient de voorkeur om de struiken bij de woning te behouden aangezien deze haag als vaste rustplaats door Huismussen. In de woonwijk naast het plangebied zijn voldoende schuilmogelijkheden voorhanden om het verlies van deze haag op te vangen. Voorwaarde hierbij is wel dat bij de nieuwe inrichting van het plangebied weer hagen of struweel worden aangelegd, bijvoorbeeld in de vorm van erfscheidingen. De nieuwbouw biedt mogelijkheden voor nieuwe nestplaatsen. Als de vrijstaande woningen door groene tuinen met hagen of struiken ingericht worden dan kan het plangebied van toegevoegde waarde worden voor de Huismus.

Voor het verwijderen van de struiken moet wel rekening gehouden worden met het broedseizoen. Alle nesten van inheemse soorten zijn beschermd gedurende de broedtijd. De broedtijd strekt zich globaal uit van begin maart tot en met half juli. Het is echter soortspecifiek en kan onder invloed van de weersomstandigheden jaarlijks iets verschuiven. Aanbevolen wordt om voorafgaand aan de werkzaamheden te laten controleren op de aanwezigheid van nesten en broedende vogels. In algemene zin is te allen tijde de Zorgplicht (art. 1.11) van toepassing. De Zorgplicht houdt in dat schadelijke effecten aan planten en dieren door menselijk handelen tot een minimum beperkt moeten worden. Deze wettelijke verplichting geldt voor alle inheemse flora en fauna in Nederland ongeacht de beschermde status. Zo dienen bijvoorbeeld voorafgaand aan het dempen van de greppel langs de zuidrand van het plangebied amfibieën en vissen verplaatst te worden naar soortgelijk water in de omgeving.

De nieuwbouw biedt voldoende mogelijkheden om de woningen ook aantrekkelijk te maken voor andere beschermde soorten. Dit kan bijvoorbeeld door gierzwaluw dakpannen of vleermuiskasten te integreren in het ontwerp. Door in een vroeg stadium bij de nieuwbouw rekening te houden met flora en fauna kunnen niet alleen de beschermde soorten, maar ook andere planten en dieren profiteren. Een integrale benadering van het groen en bebouwing in de ontwerpfase zorgt voor een prettige leefomgeving voor mens en dier (Kooijmans, 2009).

Literatuur

- BIJ12. 2017. *Kennisdocument Huismus Passer domesticus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.
- Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J.B.M., Canters, K.J. & J.C. Buijs (red). 2016. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren – Natuur in Nederland 12*. Naturalis Biodiversity Center & EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (red). 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland – Nederlandse Fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Kooijmans, J.L. 2009. *Stadsvogels. Bouwen, beleven, beschermen*. Tirion, Baarn.
- Limpens, H., Mostert, K. & W. Bongers (red). 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Luitwieler, M., Mesker, C., Strucker, R. & J. Verkerk (red). 1999. *Vogels van de Hoeksche Waard*. Hoeksche Waards Landschap, Oud-Beijerland.
- Meijden, R. van der. 2005. *Heukels' Flora van Nederland*. 23e druk. Wolters-Noordhoff bv, Groningen/Houten.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbehoud en Visserij. 2009. *Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen*. 26 augustus 2009. Brief Dienst Regelingen, Den Haag.
- Provinciale Staten van Zuid-Holland. 2016. *Besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland van 9 November 2016, tot vaststelling van de Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, met nummer 6949*. Provinciaal Blad Nr. 6788, 20 december 2016. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. *Soortenstandaard – Huismus Passer domesticus*. Versie 2.0 (december 2014). Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Den Haag.
- Sachteleben, J. & O. von Helversen. 2006. Songflight behaviour and mating system of pipistrelle bat (*Pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. *Acta Chiropterologica* 8(2): pp. 391-401.
- Vergeer, J.W., van Dijk, A.J., Boele, A., van Bruggen, J. & F. Hustings. 2016. *Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels*. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus & Zoogdierverseniging. 2017. *Vleermuisprotocol 2017*. Versie maart 2017. Netwerk Groene Bureaus/Zoogdierverseniging, Odijk/Nijmegen.